

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Saksb.: Ole Chr. Skogstad (miljø)
Sylvi K. Brandsæther (reindrift)
e-post: fmnoosk@fylkesmannen.no

Tlf:

Vår ref: 2006/2571

Deres ref: 200706418

Vår dato: 07.03.2014

Deres dato: 14.01.2014

Arkivkode: 561

Innsigelse til søknad om konsesjon for bygging av Messingåga kraftverk - Rana kommune

Fylkesmannen i Nordland viser til oversendelse datert 14.01.14 fra NVE vedlagt MiljøKraft Nordland AS' søknad om konsesjon for bygging av Messingåga kraftverk i Rana kommune.

Om prosjektet

Messingåga kraftverk har tidligere vært på offentlig høring, men da med et annet trasévalg og delvis andre løsninger. Fylkesmannen gikk den gang i mot prosjektet, jfr. brev av 12.05.06.

Det nå omsøkte kraftverket er planlagt å utnytte et fall på 178 meter mellom kote 408 og kote 230. Inntaksdammen vil bli 20 meter lang og 5 meter høy. Vannet i Messingåga skal føres til kraftstasjonen gjennom et nedgravd rør over en strekning på to kilometer. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 3,4 m³/s, og vil ha en installert effekt på 5 MW. Etter planene vil dette gi en årsproduksjon på 16,8 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en to kilometer lang strekning i Messingåga. Som avbøtende tiltak er det planlagt å slippe en differensiert minstevannføring lik 5-persentilen på 476 l/s om sommeren og 29 l/s om vinteren.

Eksisterende skogsbilveg opprustes og forlenges med 500 meter for å sikre adkomst til inntaket. Det søkes også om bygging av ny permanent vei til kraftstasjonen (400 m). Det er også søkt om tillatelse etter energiloven for bygging og drift av Messingåga kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinje.

Innsigelse

Med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6, fremmer Fylkesmannen i Nordland innsigelse til Messingåga kraftverk. Innsigelsen begrunnes ut fra vesentlige regionale hensyn hva gjelder naturtypen «Bekkekløft og bergvegg».

Begrunnelse

NGUs berggrunnskart angir det aktuelle området med forekomster av glimmerskifer og glimmergneis. Berggrunnen i området langs Messingåga er dog gjennomgående kalkrik (trolig kalkspatmarmor og dolomittmarmor). Gjennom «Bekkekløftprosjektet» ble det funnet grunnlag for avgrensning av to lokaliteter av naturtypen «Bekkekløft og bergvegg» i

Messingåga (Gaarder, G. 2009). Begge disse lokalitetene ligger i nedre del av elva, og er vurdert som svært viktig (A-områder). Det er kun den øvre bekkekløften, benevnt som «Messingåga øvre del», som blir vesentlig berørt av omsøkte tiltak. Fra Gaarders omtalelse av lokaliteten gjengis følgende:

Skogen inntil er for det meste fjellbjørkeskog. (...) Det er i første rekke kalkkrevende fjellplanter som preger den mer interessante delen av floraen her, med arter som grannsildre (NT) og snauarve øverst. Nedover ble videre bl.a. følgende funnet; reinrose, fjellbakkestjerne, setermjelt, fjellfrøstjerne, rynkevier, hårstarr, gulsildre, rødsildre, myrtevier, fjellkvitkurle, svartstarr og flekkmure. Kalkkrevende moser som rødhestmose og hinnetrollmose er det lokalt mye av. For øvrig ble et par vintererler sett i øvre deler. Arten hekket ganske sikkert langs elva dette året (en av fuglene var en flygedyktig unge, mens den andre var en voksen han som varslet mye et stykke unna - indikerer at den holdt på med kull nummer to), noe som er et av svært få hekkinger kjent av denne sørlige arten i Nordland. Også en ung fossekall ble sett i kløfta og arten hekker sikkert. Et kull med flygedyktige unger av spurvehauk holdt til i granplanting rett på østsiden av kløfta.

Skogen på kantene av kløfta bærer for det meste preg av å være i optimalfase, hvor dels eldre bjørk- og gråorskog forekommer i øvre deler. Lokaliteten har under litt tvil fått verdien svært viktig ut fra at det dreier seg om ei rimelig intakt kløft på kalkrik berggrunn med innslag av kalkrike bergvegger og mindre fosseenger. Enkelte sjeldne og dels rødlistede arter er påvist, og det er potensial for flere slike. Videre framgår det av kartleggingen at Hansgård & Barstads (2006b) konklusjoner om at Messingåga kun var av middels til liten verdi anses her å være «en klar undervurdering av verdiene knyttet til denne kalkrike kløfta med innslag av fosseenger».

Fosserøyksamfunn er sjeldne og forekommer bare i et mindre antall bekkekløfter. SWECO vurderte de to berørte fossesprøytsonene i bekkekløfta isolert sett og verdisatte disse til lokalt viktige. Fosserøyken fra Hestdalsfossen fordeles etter det opplyste godt utover de nærmest liggende områdene. Noe tilhørende fosseengvegetasjon på berghyller tilknyttet fossen ble funnet, men ingen utpreget fosseeng ble avgrenset. Om sprøytsonen ved foss rett oppstrøms jernbanen er det uttalt at fosserøyken spres utover det relativt åpne arealet med en velutviklet fosseeng i østre kant. Denne fosseengen har utpreget fjellvegetasjon og faller sannsynligvis inn under mose- og lavurtutforming (Q4a og b) etter Framstad 1997. «Fosseeng» er vurdert som nær truet (NT) i Norsk rødliste for naturtyper 2011. Presset mot naturtypen er først og fremst knyttet til tilstandsendring, endret flomsyklus og vannmengde (kriterium 4).

Messingåga har en nordlig eksposisjon. Dette gir relativt lav solinnstråling, og er således gunstig for humiditeten i bekkekløften og for fossesprøytsonene. Den berørte elvestrekningen er, som redegjort for foran, av stor verdi for naturmangfoldet. En gjennomsnittlig redusert vannføringen til 45,6 % (fra 2,35 m³/s til 1,07 m³/s) vil utvilsomt medføre forringelse av fuktigheten og de aerosole prosessene i naturtypene. En utbygging som omsøkt vil forventelig forandre vegetasjonsbildet med desimering av de fossesprøytbetingede vegetasjonstypene. På sikt vil komme inn flere tørketålende arter. Tiltaket vil ha stor negativ påvirkning på sammensetningen av lav- og mosefloraen langs elva. Arten grannsildre (NT) og lavartene spikeskjegg (NT) og gubbeskjegg (NT) vokser henholdsvis i fuktig bekkekløft og fuktig barskog. Den reduserte vannføringen i elva vil bidra til tørrere lokalklimatisk forhold, som igjen vil kunne påvirke disse fuktighetskrevende artene.

Selv om det ikke ble funnet arter oppført som direkte truet på Norsk rødliste for arter 2010, forekommer det en noe interessant lav- og mosefloraen i og langs Messingåga. De kalkkrevende artene hinnetollmose og rødhøstmose er registrert her. Eksisterende kunnskap om artene viser at de forekommer spredt i Nordland. Konsekvensene på artsnivå vurderes følgelig som middels.

Fylkesmannen mener det er viktig å bevare de få svært viktige lokalitetene av naturtypen «Bekkekløft og bergvegg» som er gjenværende i Nordland. I spørsmålet om å tillate fysiske naturinngrep og forstyrrelser som kan virke forstyrrende på naturmiljøet i bekkekløften og fossesprøytsonene langs den her aktuelle strekningen av Messingåga, vil selvfølgelig både den geografiske hovedutbredelsen av naturtypen i Nordland og representativiteten til de andre 22 kjente A- lokalitetene inngå i vurderingen og avveiningen, jfr. naturmangfoldloven §§ 4 og 10.

I sammenstillingen av registreringene av bekkekløfter i Norge i perioden 2007–2010 er Messingåga vurdert som regionalt viktig (verdi 3) (Evju et al. 2011). I Nordland ble det undersøkt 75 verdifulle områder, hvorav 66 ble registrert med naturverdier. Ett av disse anses å være nasjonalt verdifullt og svært viktig (verdi 6), seks vurderes å være nasjonalt viktig (verdi 5) og elleve regionalt til nasjonalt viktig (verdi 4). Av regionalt viktig (verdi 3) ble det registrert 19 bekkekløfter, herunder Messingåga. En gjennomgang av Miljødirektoratets naturbase avdekker totalt 86 lokaliteter av naturtypen i fylket, hvorav 23 er gitt verdi A- svært viktig. Til tross for at Rana kommune er den største kommunen i Nordland arealmessig og en vassdragskommune, ligger kun fire av disse A-lokalitetene innenfor kommunegrensen (Messingåga, Ravnåga, Tespa og Bakkahaugan nord). Det er viktig å være klar over at bekkekløfter er spesifisert som egen naturtype etter DN-håndbok 13 og er ikke nødvendigvis direkte sammenliknbar med resultater fra «Bekkekløftprosjektet».

Ravnåga er i Bekkekløftprosjektet vurdert å være av nasjonal verdi (5 poeng), og er muligens den mest verdifulle bekkekløfta som hittil er kjent i Rana kommune. Det meste av kløfta er kartlagt som et kjerneområde av verdi svært viktig A. Hovednaturtypen er bekkekløft, men det er her også betydelige verdier knyttet til fossesprøytmiljøer, kalkskog, samt dels også gammel granskog og kalkrike rasmarker og bergvegger. Nedre deler, som inkluderer fosserøysamfunnene, er gjennom utbygging til vannkraftutbygging i henhold til konsesjon av 19.12.08 i vesentlig grad forringet. Følgelig vil lokalitetens verdi i realiteten måtte nedjusteres.

Bekkekløften i nedre del av Tespa ble kartlagt i 2010 i forbindelse med naturtypekartlegging i verneområdene på Saltfjellet. Den er av et noe større omfang sammenliknet med Messingåga, og skiller seg noe ut med tanke på artsinventar. Verneverdiene i Tespa er store og det vesentlige av nedbørfeltene er derfor vernet gjennom naturmangfoldloven som Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og Storlia naturreservat. Det er kun selve vannstrengen på de nederste kilometerne av vassdraget som ikke ligger innenfor vern etter loven. I St.prp. nr. 75 (2003-2004) om supplering av verneplan for vassdrag ble også de nederste delene av vassdragene anbefalt vernet etter justering av grensen for Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Nedre del av Tespa vil bli innarbeidet i forslag til revisjon og utvidelse av verneområdene i Saltfjellet, jfr. oppstartsmelding av 26.06.12, og vil med overveiende sannsynlighet ikke være aktuell for vannkraftutbygging.

Bakkahaugan nord skiller seg vesentlig ut fra de andre svært viktige bekkekløftlokalitetene i kommunen ettersom området har klart ravinepreg med høyproduktiv gammel granskog og

forekomst av flere kravfulle og rødlistede arter typisk for denne skogstypen. Vannføringen i bekken er liten, og er uegnet til vannkraftproduksjon.

En utbygging som omsøkt vil medføre tap av en av tre intakte bekkekløfter av A-verdi i kommunen, og dermed føre til redusert variasjon av naturtypen på lokalt nivå. Reduksjon av vannføringen vil i stor grad ødelegge naturtypeforekomsten i Messingåga, noe som igjen vil ha store konsekvenser for utbredelsen og tilstanden av naturtypen i kommunen.

Fordi bekkekløfter framviser stor spennvidde, både nasjonalt og regionalt, er det nødvendig med en høy andel ivaretagelse for å dekke variasjonen. Messingåga representerer i så måte et viktig bidrag til spennvidden på regionalt nivå både hva gjelder naturgitte forhold (eksposisjon, oseanisk påvirkning, vind- og soleksponering, berggrunn, løsmasser mv.) og artssammensetning. Spesielt i området rundt Saltfjellet vil Messingåga være et viktig bidrag til å opprettholde variasjon innenfor naturtypen. Fylkesmannen er etter dette kommet fram til at utbyggingen som omsøkt vil gi store negative effekter på regionalt nivå. Vi minner om tematiske retningslinjer i regional plan om små vannkraftverk i Nordland kap. 2.2 B5 som tilsier en svært restriktiv praksis med å gi tillatelse til utbygging av registrerte bekkekløfter av middels verdi.

Ut fra Messingågas betydning for naturmangfoldet fremmer Fylkesmannen innsigelse til omsøkte konsesjon.

Miljøfaglige merknader

Messingåga er ei sideelv til Ranaelva. Ranelva er gjennom St.prp. nr. (2006-2007) om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er utpekt som nasjonalt laksevassdrag og underlagt et særskilt beskyttelsesregime. Ranavassdraget er pr. i dag betydelig påvirket av vannkraftutbygging, og det foreligger reelle planer om ytterligere utbygging av vannkraft både i hovedelva og sideelvene.

Ettersom kraftstasjonen og utløpsområdet er ovenfor vandringshinder for laks, og at en ikke forventer at vanntemperatur eller vannkvalitet på lakseførende strekning blir påvirket, ansees ikke utbyggingen å medføre «nevneverdig» skade på laksebestanden. Totalproduksjonen av evertebrater vil bli lavere som følge av mindre vanndekket areal, og det er grunn til å tro at dette vil resultere i noe redusert driv fra Messingåga.

Reindriftsfaglige merknader

Tiltaksområdet ligger innenfor Ildgruben reinbeitedistrikt. Distriktet har mange større og mindre vannkraftverk fra tidligere og har store samlede belastninger som følge av denne typen inngrep og aktivitet. Tiltaksområdet er brukt som reinbeite vår og høst, og etter opplysninger fra Tom Lifjell (17.02.14) er det i hovedsak bukkflokker som bruker området.

Tiltaket er planlagt med en inntaksdam på kote 403 i Messingåga. Vannveien skal gå i nedgravd rør som for en stor del vil følge trasé for eksisterende skogsbilvei ned til kraftstasjon som etableres rett sør for jernbanelinja. Utløp fra kraftstasjonen i tunell. For vannkraftutbygginger er det største konfliktpotensialet for reindriften følgende:

- Forstyrrelser fra anleggs- og vedlikeholdsvirksomhet.
- Ferdsel og aktivitet som følge av tilrettelegging med anleggsveier.
- Usikre iser på inntaksdammer og reguleringsmagasin.

-
- Tekniske inngrep (særlig rørgater) som fungerer som stengsler for rein som beiter og trekker mellom beiteområder.
 - I tillegg kommer sekundærinngrep som følge av at områder er tilrettelagt med vei / ikke lenger er definert som uberørt.

For å ivareta reindriften gjennom anleggsfase og driftsfase er det avgjørende at følgende vilkår blir satt for en eventuell konsesjon:

- Rørgata må graves ned og tildekkes på en slik måte at den ikke representerer et ferdselshinder for rein som beiter eller trekker mellom beiteområdene.
- Sikre inntaksdammen dersom det er nødvendig.
- Adkomstveien til inntaksdammen må stenges med bom for ferdsel utover allemannsretten.
- Tiltakshaver må plikte å forvalte bomnøkler på en slik måte at ferdselbegrensningene ikke uthules.
- Tiltakshaver må plikte å være i dialog med berørt reinbeitedistrikt hvor hensikten er å samarbeide for å kunne ta hensyn til reindriften på en tilfredsstillende måte både gjennom anlessfasen og under seinere vedlikeholdarbeider.

Fylkesmannens vurderer at det omsøkte tiltaket vil kunne gjennomføres uten at de negative konsekvensene for reindriften i området vil være uakseptable. Dette forutsatt at de overnevnte avbøtende tiltak stilles som vilkår for konsesjon.

Når det gjelder reinbeitedistriktets samlede belastning er vurderingen at distriktet vil kunne tilpasse seg dette tiltaket da de negative konsekvensene, forutsatt vilkår om avbøtende tiltak, er akseptable. Distriktet forventer imidlertid at konsesjonsmyndighetene ser dette i sammenheng med andre konsesjonssøknader/tiltak hvor de negative konsekvensen for reindriften er større.

Oppfølging av innsigelsen

Selv om det foreligger innsigelse til søknaden, er det adgang for konsesjonsmyndigheten å gi konsesjon. Innsigelsen vil da ha den virkning at konsesjonsvedtaket ikke blir endelig, og må oversendes Olje- og energidepartementet for stadfestelse.

Med hilsen

Roar Høgsæt (e.f.)
fylkesmiljøvernssjef

Tore Vatne
seksjonsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:
Rana kommune
Miljødirektoratet
Ildgruben reinbeitedistrikt
Nordland fylkeskommune
Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland